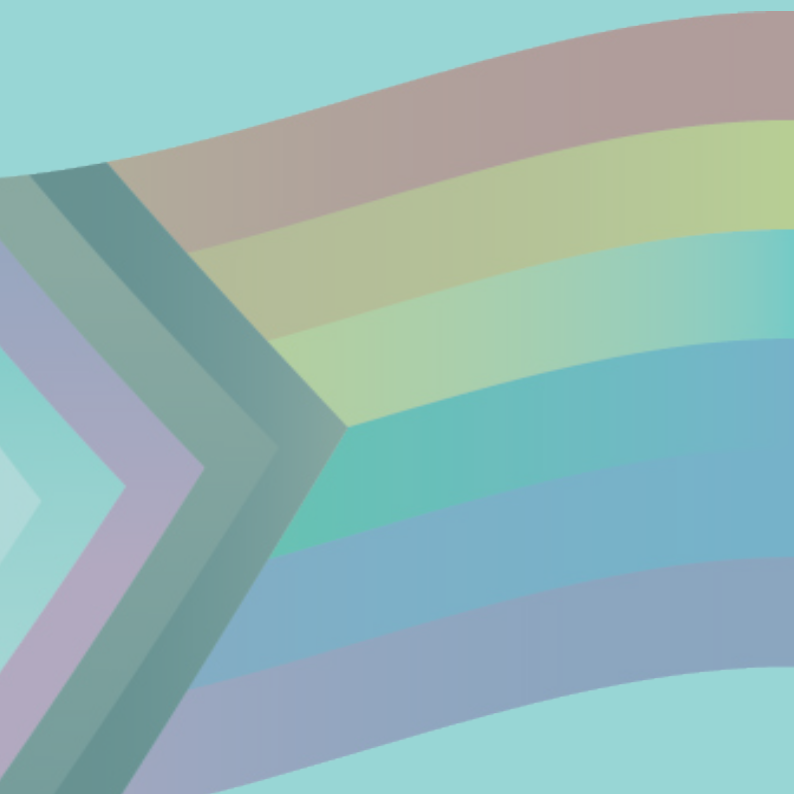

TÄNK HBTQIA

En handledning för mötesplatser med och för hbtqia-personer

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

2

Checklista för fritidsledare

3 - 8

Mötesplats för och med unga hbtqia-personer

9

**Manus för samlingen &
Enskilda samtal med deltagare**

10

Konflikthantering, regler och policies

11

Checklista för mötesplatser

12 - 20

Bra att veta i mötet med unga hbtqia-personer

21

Checklista om hbtqia-frågor

22 - 23

Intersektionella perspektiv

24

Checklista för intersektionalitet i praktiken

CHECKLISTA FÖR FRITIDSLEDARE

- Tänk hbtqia och veta vad det betyder. Vilka utmaningar unga hbtqia-personer möter i samhället.
- Låt hbtqia-ungdomar själva prata om sin identitet och sexuella läggning. Outa inte hbtqia-ungdomar till andra.
- Respektera allas integritet och tvinga ingen att prata eller definiera sig. Det kan till exempel ta tid att känna sig trygg i ett sammanhang.
- Arrangera workshops på mötesplatsen som bidra till att alla även hbtqia-ungdomarna känner sig ansvariga att behålla en trygg och inkluderande mötesplats.
- Tänk på tillgänglighet, inte enbart fysiskt men även psykiska funktionshinder samt språk och språkbruk.
- Anta inte att en ungdom är till exempel heterosexuell och cis-person genom att anta vem personen dejtar eller dylikt.
- Håll en introduktion eller "samling"/"träffpunkt" som det också kan heta när mötesplatsen öppnar (varje tillfälle), där du håller i runda med namn, pronomen och något annat som kan introducera varje person till alla på mötesplatsen. Till exempel må-runda. Gå även igenom säkerhetsrutiner och mötesplatsens regler. Samlingen medför en inkluderande miljö och uppmanar till bra bemötande.
- Ge inte råd som handlar om ungdomens privatliv eller råd som du inte vet vad rådet skulle kunna leda till. Till exempel om personen bör eller inte bör komma ut för sina föräldrar. Låt ungdomen själv komma fram till sina beslut.
- Var vänskaplig med hbtqia-ungdomarna enbart på mötesplatsen, skapa inte kontakt och vänskapsrelationer med ungdomarna utanför mötesplatsen. Är du som fritidsledare jämnårig till ungdomarna kan det behövas diskuteras med chefer om hur mötesplatsens policies förhåller sig ifall du skulle ha vänskaper med hbtqia-ungdomarna som deltar på mötesplatsen.
- Planera mötesplats verksamheten tillsammans med ungdomarna.
- Skapa förtroende genom att lyssna och bekräfta. Var lyhörd inför behov som hbtqia-ungdomar påtalar.
- Tänk aktivt på att fördela uppmärksamheten jämnt i gruppen. Spendera inte mer tid med de som du som fritidsledare känner igen dig med mest.
- Hälsa inte först på de hbtqia-ungdomar från mötesplatsen när du är på en annan plats och träffar på en ungdom, men se om ungdomen själv hälsar på dig först.
- Tänk antirasistiskt och intersektionellt för att motverka rasism och andra maktstrukturer på mötesplatsen.
- Du tilltalar en grupp ungdomar med en generell term och inte en könad term. till exempel säger du "ungdomar", "gruppen" eller "alla", istället för "grabbar", "killar", "tjejer och killar" osv.
- Använd enbart ett pronomen om du vet vad hbtqia-ungdomen själv har definierat sig som. Var öppen för att pronomen kan förändras. Du kan till exempel ha frågat om pronomen innan ni går längre in i ett samtal eller gör pronomenrundor under mötesplatsens introduktion, ibland även kallad "samling".
- Berättar ungdomen att hen är hbtqia-person antar du inte heller att ungdomens familj är homofoba eller transfoba på grund utav att hen till exempel inte har svenska föräldrar eller bor på en specifik plats. Säg till exempel inte "äh men det måste ha varit tufft för dig, hur tog dina föräldrar det".
- Sist men inte minst kolla med ungdomarna regelbundet om de vill engagera sig dels på mötesplatsen men även inom RFSL Ungdom. De kan bli medlemmar gratis och engagera sig i RFSL Ungdom och träffa andra ungdomar på andra orter och platser i Sverige.

Har du koll på allt detta? Om inte, läs vidare >>>

Mötesplats för och med unga hbtqia-personer

Mötesplatsen ska vara en hbtqia-separatistisk verksamhet. Det innebär att mötesplatsens deltagare identifierar sig som hbtqia-personer eller funderar på om de är hbtqia-personer. Det rekommenderas att även ledare identifierar sig som hbtqia-personer för att även kunna inta rollen som förebild. Om inte möjligheten finns bör det ett krav att fritidsledaren har hbtqia-kompetens.

Mötesplatsen ska vara en plats där målgruppen:

- Känner sig välkommen och trygg.
- Mötesplatsen ska vara en drogfri, alkoholfri, diskriminerings- och kränkingsfri plats.
- Är med och skapar och tar del av aktiviteter som stärker deras egna psykiska och fysiska välmående.
- Kan mötas och dela kunskaper och erfarenheter av att leva som ung hbtqia-person i Sverige.
- Får möjlighet att uttrycka känslor och behov genom gemenskap och skapande av platsen tillsammans. Till exempel göra identitetsstärkande aktiviteter i form av film, berättande, konst, musik, dans, skrivande, teckning, teater med mera, vars fokus är att öka deltagarnas självkänsla, självförtroende och möjligheter att påverka sina egna liv.
- Kan få information och ökad kunskap om sina rättigheter kring hbtqia och verktyg att tillvarata dessa.
- Får tydlig information om vilket stöd mötesplatsen kan och inte kan erbjuda.

Mötesplatsen ska med andra ord vara en social, kreativ och kollektivt stärkande plats för att bryta ensamhet och eventuell isoleringen hos den enskilda och samtidigt stärka samhörigheten med andra som har liknande erfarenheter!

Tänk på!

Mötesplatsen ska inte tillhandahålla psykologisk eller kuratorisk rådgivning för enskilda deltagare. Finns det behov av detta kan det förmedlas kontakt med skolkuratorer, ungdomsmottagningar eller andra verksamheter i lokalt.

Finns det behov av juridiskt stöd för unga asylsökande eller papperslösa hbtqia-personer förmedlas kontakt med RFSL Ungdoms verksamhet Newcomers Youth www.newcomersyouth.se.

Vem är fritidsledaren?

Förtroendeingivande och trygg person

Som fritidsledare ska du vara en trygg person som skapar förtroende och tillit. Det är viktigt då mötesplatsen ämnas vara en trygg plats dit unga hbtqia-personer kan känna sig välkomna och trygga att vara sig själva och kunna utvecklas. Vissa fritidsledare har även rollen som samordnare. Som fritidsledare eller samordnare kan följande ansvar fördelas:

- Vara stabil och trygg som person.
- Ha kontakt med och rekrytera nya ledare till mötesplatsen.
- Ansvara för att alla ledare får nödvändig kompetens och kunskap om hbtqia-frågor, samt andra maktstrukturer såsom rasism, sexism och funkofofi.
- Ha kontakt och samarbeta med samarbetspartners.
- Skriva avtal med ledare och samarbetspartners.
- Se till att ekonomiska rutiner följs och att ekonomin redovisas.
- Se till att policys och regler följs.
- Hålla kontakt med ansvariga för den lokal/plats som ni har mötesplatsen på. Det innebär även att se till att lokalen/platsen är redo att användas innan mötesplatsen startar.
- Planera långsiktigt varje termin/år. Detta innebär att planera aktiviteter, samtalsämnen, teman, workshops osv.
- Ha kontakt med unga hbtqia-personer för att informera om mötesplatsen.
- Nå ut med och sprida information om mötesplatsen till målgruppen.
- Kommunicera med deltagare och medlemmar inför mötesplatsen. Bland annat genom att uppdatera information/event om mötesplatsen på sociala medier och skicka ut sms eller mail om mötesplatsen.
- Introducera nya deltagare till mötesplatsen.
- Schemalägga och justera schemat utifrån ändringar. Till exempel kontakta eventuella gästande workshopsledare.
- Marknadsföra mötesplatsen på sociala medier, hemsida och få ut information om att mötesplatsen finns och när den har öppet.

Fritidsledarens roll

Ledarens roll är att arrangera och hålla i mötesplatsen tillsammans med eventuell samordnare. Den kan också hålla i workshops eller hjälpa till med praktiska förberedelser inför mötesplatsen. För en mötesplats rekommenderas det att vara minst två ledare.

Ledarna ska:

- Vara med i mötesplatsens planering och schemaläggning.
- Praktiskt förbereda mötesplatsen inför varje träff.
- Informera deltagare på mötesplatsen om vart de kan vända sig för att få stöd.
- Delta på utvärderingar.
- Vara stabila och trygga som personer.
- Kunna vara engagerade i mötesplatsen över en längre tid.

Ledarens ansvar inför och under mötesplatsen är att:

- Köpa in eventuell fika inför mötesplatstillfället.
- Vara på plats innan mötesplatsen startar för att hinna förbereda allt innan deltagarna kommer. Under denna tid fixar ledaren iordning lokalen och placerar ut eventuellt material som ska ligga framme inför aktiviteter,

- Samordnaren och ledarna rekommenderas avsätta tid för förberedande möte och avstämningsmöte före och efter mötesplatsen, under 15-30 minuter.
- Kalla till samling när de flesta deltagarna anlänt. Under samlingen går ledarna igenom syftet med mötesplatsen och förhållningssätten/reglerna. Alla får även presentera sig själva med en pronomenrunda. Under samlingen kan även andra saker tas upp eller diskuteras som berör hela mötesplatsen. Se manus för samlingen på sida 9.
- Plocka upp och städa, gärna tillsammans med deltagarna på slutet av mötesplatstillfället.

Finns det kompetens och resurser?

Det är viktigt att inventera kompetens, resurser och kunskap som behövs för att driva en så trygg och inkluderande mötesplats som möjligt.

Ställ er dessa frågor:

- Finns det kunskap, kompetens, tid, resurser och personer som kan jobba med verksamheten?
- Finns det kompetens inom hbtqia-frågor, asyl, migration, feminism och antirasistisk organisering? Om inte fundera på om ni har möjlighet att skaffa er denna kunskap genom utbildning. Kontakta RFSL Ungdom för stöd.
- Vilka praktiska resurser finns redan tillgängliga hos er idag? Det kan vara lokaler, material såsom spel, pyssel med mera.
- Vilket datum/månad vill ni starta mötesplatsen? Och hur ofta? Det är rekommenderat att ha öppet en gång i veckan eller en gång i månaden, på en fast dag och tid, vilket underlättar kommunikation till deltagare och gör det lättare för er att kommunicera och planera.

Steg 1 Kontakta RFSL Ungdom för stöd och vägledning

RFSL Ungdom stöttar kommuner som vill starta mötesplatser för unga hbtqia-personer. RFSL Ungdom erbjuder även utbildningar och material till kommuner som vill starta mötesplatser.

Steg 2 Ta fram delmål

Delmålen ska guida er i arbetet och hjälpa er att besvara om och hur det huvudsakliga målet har uppnåtts.

Lista era delmål. Här är några exempel från en mötesplats:

För att kunna öka det psykiska och fysiska välmåendet vill vi:

- Skapa en trygg och kontinuerlig mötesplats där deltagare i ett socialt rum kan hitta gemenskap och utvecklas.
- Hålla kreativa workshops som en identitetsstärkande metod.
- Hålla i samtal om hälsa, hbtqia-frågor och identitet för att öka kunskapen hos unga hbtqia-personer.
- Ge information och kunskap om rättigheter, hbtqia-frågor, säkrare sex och SRHR (sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter).
- Förmedla kontakt till andra verksamheter inom vård och hälsa.

Steg 3 Utbilda er

Att starta en mötesplats för och med unga hbtqia-personer kräver kompetens inom båda hbtqia och många andra områden samt hur dessa hänger ihop med hbtqia-identiteter. Det krävs till exempel kunskaper om hur maktstrukturer såsom rasism och hetero-cis-sexism tar sig uttryck och fungerar, på både teoretisk och praktisk nivå. Har ni inte dessa kunskaper kommer ni kunna få utbildning av RFSL Ungdom. Kontakta info@rfslungdom.se för att fråga om utbildning.

Steg 4 Gör terminsschema och checklistor

Planera schema och checklista för mötesplatsen under ett planeringsmöte innan terminsstart tillsammans med deltagare på mötesplatsen eller referensgrupp.

SCHEMA – ska beskriva tid, plats och vilka ledare som ansvarar för att genomföra mötesplatsen, samt vilken aktivitet som ska genomföras på mötesplatsen. Ni kan till exempel göra en checklista med nödvändig utrustning eller generella rutiner som ska följas på mötesplatsen.

Steg 5 Ha koll på er budget och använd den så den inte kastas bort

Det kan kännas dyrt att starta en mötesplats, men det behöver det inte vara. Många aktiviteter går att ordna gratis. Samtidigt är det viktigt att ha en realistisk budget och planera utifrån förutsättningar. För att kunna göra det är det viktigt att prioritera. Det är till exempel viktigare för unga hbtqia-personer att ha kompetenta fritidsledare på mötesplatsen än att hitta på dyra aktiviteter. Köp inte för mycket mat eller fika, för att undvika svinn. Be också deltagare att vara delaktiga i att utforma aktiviteterna. Kanske någon vill hålla i en workshop för andra deltagare? Tänk utanför boxen!

Att planera mötesplatsen

Planera

Arrangera ett planeringsmöte innan varje termin och planera vad ni ska göra sex månader framåt. På planeringsmötet kan alla som är eller vill vara med i planeringsgruppen delta, både ledare och deltagare. Ni beslutar hur många träffar ni ska genomföra och när, vad ni kommer göra på de respektive träffarna samt vem som kommer ha ansvaret. Innan planeringsmötet frågar ni deltagarna på mötesplatsen vad de vill göra och utgår från deras önskemål och behov när ni planerar. Om ni inte har startat mötesplatsen än kan ni fråga en

Tips inför planeringen av mötesplatsen:

Dedikera en mötesplats för att fråga vad deltagarna vill göra på mötesplatsen under terminen inför planering och schemaläggning.

Välj en specifik dag i veckan eller månaden för att skapa tydlighet och kontinuerliga rutiner för deltagare. Lägg mötesplatsen så att den inte krockar med skolan, fråga när deltagarna brukar sluta för dagen. Oftast är det svårt att kräva att deltagarna ska anmäla sig till varje mötesplatstillfälle. Skicka istället ut information inför varje mötesplats några dagar innan med frågan "...kommer du till mötesplatsen på måndag?" detta kan ge dig en ungefärlig uppfattning om vilka som kommer och att deltagarna känner sig välkomna och sedda.

TIPS!

Ni kan ha teman för varje månad eller under en period. Till exempel kärleksmånad i februari där samtal, workshops med mera handlar om att utforska temat kärlek. Fråga deltagarna vilka teman de vill utforska, samtala om och fördjupa sig i. Andra tips på teman: Identitet, komedi, skolan, vänner, stress, familj, film, sex och relationer osv.

Ha alltid med deltagarna som deltar på mötesplatsen i planeringen.

En mötesplats

Vad kan man göra under en mötesplats?

- Ha samling: En runda där ledare berättar om mötesplatsens regler, rutiner, säkerhet med mera, och alla introducerar sig själva med namn och pronomen.
- Hänga och umgås: Att hänga och lyssna på musik eller snacka om allt mellan himmel och jord på en trygg plats där man känner sig hemma, just för att syftet med mötesplatsen är att ha socialt umgänge utan att behöva att prestera.
- Spela spel: Till exempel är kortspel mycket populärt.
- Kreativa workshops: Att skapa och forma kreativa saker eller att skriva och uttrycka sig genom konst är inte bara helande men även en stärkande process som är viktig för att utvecklas och känna sig sedd och hörd. Det kan även vara en metod som leder till ett samtal om ett specifikt tema som ni vill utforska.
- Tematiska samtal: Att ta upp ämnen som t.ex. hbtqia-frågor, rasism, sexism eller sex och relationer är viktiga för att skapa både lärdomar och erfarenhetsutbyte.
- Fira och fest: Det är glädjespridande och ska inte underskattas.
- Utflykter och upplevelser: Är bra ur många perspektiv, även hälsan. Allt från bollsport till museum kan ge deltagarna möjlighet att utvecklas och höja sitt välbefinnande.
- Pride och högtider: Uppmärksamma alla högtider såsom Eid, jul, nyår, Valborg både andra religiösa eller icke-religiösa högtider kan vara kul och uppskattas ofta. Och självklart Pride. Kolla upp datum för er närmaste Pridefestival och planera tillsammans med deltagare vad ni vill göra på Pride.
- Finns det saker man inte ska göra? Ställer du dig den frågan kring en aktivitet är det nog bäst att göra något annat och samla på dig information innan aktiviteten genomförs.

Innan mötesplatsen öppnar

För att hinna förbereda och dela eller få viktig information ska ansvariga och fritidsledare träffas ungefär 30 min innan mötesplatsen startar. Under mötet kan ni diskutera både era egna och deltagarnas behov. Ni kan också stämma av vad ni ska och förväntas göra på just det mötesplatstillfället så att ni alla är överens och så att det inte uppstår missförstånd under mötesplatsen. Stäm även av vilken av er som ansvarar för att öppna dörren, vem som hälsar välkommen och tar emot eventuellt nya deltagare med mera.

När mötesplatsen är igång

När mötesplatsen öppnat för dagen och kommit igång kallar ledarna alla deltagare till samling. Under samlingen berättar ledarna kort om mötesplatsen, vilka ledarna är och vilken funktion de har på mötesplatsen. Ledarna berättar även om mötesplatsens regler som alla måste förhålla sig till. Under samlingen introduceras även nya deltagare till mötesplatsen genom en presentationsrunda. Under rundan får alla säga sitt namn, pronomen och annat som deltagaren vill berätta. Ibland berättar deltagare också om vilken stad eller vilket land de är ifrån eller var de bor. OBS! Ledaren berättar om vad pronomen är innan rundan startar.

När mötesplatsen är igång är ledarnas huvudsakliga uppgift att underlätta för deltagarna att ha trevligt tillsammans. Försök ha i alla fall lite kontakt med alla deltagare under mötesplatsen, hälsa eller ha ett kort samtal. Fastna inte med en person eller grupp även om det är trevligt, utan se till att ägna alla deltagare uppmärksamhet. Försök att inte ta för stor plats utan uppmuntra deltagare att lära känna varandra och ha roligt tillsammans.

När mötesplatsen är slut

När mötesplatsen är avslutad kan alla bidra med att städa undan, det skapar ett kollektivt ansvarstagande för mötesplatsen. Som ledare är det viktigt att vara uppmärksam på att deltagare känner sig trygga med att gå hem. Om en deltagare verkar lite tillbakadragen kan ledaren vid tillfälle när andra inte hör fråga om den kan ta sig hem säkert.

TIPS!

Ett bra tips är att skriva reflektionsbok. Det är en bok som ledarna kan skriva i digitalt och dela mellan sig. Efter varje mötesplats reflekterar ledarna som varit på mötesplatsen en stund (max 20 min) och skriver kortfattat vad som gjorts och om det har funnits lyckade stunder eller utmaningar på mötesplatsen. I reflektionsboken nämns inga namn. Reflektionsboken kan användas för att kunna minnas tillbaka och fånga upp eventuella händelser eller problem som behöver hanteras. Innan nästa mötesplatstillfälle kan ledarna läsa det senaste inlägget i reflektionsboken för att uppdateras.

Konflikthantering, regler och policies

Tydliga regler och policies är viktiga att förmedla till alla som befinner sig på mötesplatsen regelbundet. Till exempel kan fritidsledarna referera till reglerna under samlingen. Reglerna är inte till för att straffa men att förebygga jobbiga eller farliga situationer. Ordet regler kan upplevas hårt men vi lever alla med regler och lagar som är till för att vi ska kunna känna oss trygga och skydda andra från skada.

Alla platser har sina regler och dessa regler beror på sammanhang, men vissa regler är grundläggande på en mötesplats för och med hbtqia-ungdomar. Och behöver därför förmedlas till både ledare och deltagare på mötesplatsen regelbundet.

Grundläggande regler

- Ingen diskriminering, våld, hot eller trakasserier.
- Ingen sexism
- Ingen homofobi
- Ingen bifobi
- Ingen transfobi
- Ingen rasism
- Ingen funkofobi
- Ingen kränkning eller mobbning av något slag
- Inga droger eller alkohol före eller under mötesplatsen
- Inget sex under mötesplatsen
- Respektera varandras likheter och olikheter
- Respektera om någon säger nej eller stopp
- Respektera andras gränser både om det handlar om något som sägs eller något som fysiskt görs. Prata med varandra och ledarna med respekt!
- Om någon bryter mot lagen där det skadar en annan eller en själv kan polisen tillkallas
- Om någon bryter mot regler kan den bli ombedd att lämna mötesplatsen!

Andra exempel på regler

Andra regler som kan vara hjälpsamma kan handla mer om hur mötesplatsen väljer att vara organiserad eller vilka förutsättningar som finns. Som ledare kan ni i ert team behöva att komma överens om vilka regler som gäller på just er mötesplats.

Vissa regler uppkommer efter att ett problem har uppstått och därför kan regler tillkomma allt eftersom. Här är några regler som finns på vissa mötesplatser, men inte alla:

- Alla, både ledare och deltagare, har gemensamt ansvar för att städa och plocka undan innan mötesplatsen. 10 minuter innan alla går, städa vi.
- På samlingen måste alla delta och lyssna. Detta för att alla ska få samma information under mötesplatsen.
- Här får man inte prata om mat på ett värderande sätt då det kan trigga erfarenheter av ätstörningar och för inte att sätta värdering eller etikett på människors olika matkulturer. Till exempel får man inte säga "va lite du äter", "va mycket du har på din tallrik", "ät inte så mycket", "va äckligt det ser ut" osv. Men att säga "va gott det ser ut" är okej.
- Vi kommenterar inte andras kunskapsförmåga, läsförmåga eller språk. Till exempel är det inte okej om du säger "kan du inte läsa korrekt", "va dåligt du pratar", "varför vet du inte det, det vet ju alla", "vilken ful dialekt/brytning du/de har" osv.
- Här kommenterar vi inte andras kläder, mode och klädstil. Det kan vara en klassmarkör som kan bli kränkande och även kan det leda till exkludering.
- Här kommenterar vi inte andras utseende och kroppar till exempel hårfärg, näsa, ögonbryn, axlar, mage osv. då det kan vara ett uttryck för kränkning och även leda till exkludering och att någon mår dåligt. Även om kommentarer kan vara välmenande kan det bli värderande och dömande.

- Här pratar vi inte om alkohol eller vad vi ska köpa eller inta. Detta för att alla inte är över 18 år och för att det därför kan leda till en skadlig konsekvens om unga känner sig pressade att dricka alkohol.
- Flörtande på mötesplatsen bland deltagare kan förekomma men sex och sexuella handlingar är inte okej på mötesplatsen. Flörtande som stör andra på mötesplatsen är inte okej heller.
- Ragga inte på ledare, de är här för att skapa en trygg, utvecklande och kul plats för alla och stötta deltagare på mötesplatsen.

CHECKLISTA FÖR MÖTESPLATSER

- Ha tydliga bemötande- och agerandepolicies för ledare och ansvariga på mötesplatsen för att förebygga problem och konflikt.
- Alkohol- och drogpolicy.
- Ha tydliga policies om rutiner som gäller för ledare och ansvariga så att konflikt och lagbrott kan förebyggas.
- Då mötesplatsen är för barn och unga hbtqia-personer vore det bra att ha koll på lämpligheten hos de som anställs som ledare och ansvariga. Detta kan till exempel göras genom frågor som ställs vid rekrytering och med utdrag från belastningsregistret.
- Var säker på att ledare och ansvariga får tillgång till rutiner och policies, och läser dem. Följ upp arbetet regelbundet.

Bra att veta i mötet med unga hbtqia-personer

- Baskunskap

Normer

Normer är outtalade regler som anses självklara av majoriteten inom en grupp. Det som avviker från normen ifrågasätts oftare än normen själv.

Normer är oftast osynliga och omedvetna och det finns normer som skapar möjligheter och är positiva, såsom till exempel trafiknormer. Det finns också normer som begränsar människors frihet och lika möjligheter att leva ett hälsosamt liv fritt från förtryck. Dessa normer är oftast relaterade till maktutövning och därför skapar dessa normer ett "vi" och "dom". Till exempel skapar heteronormen en maktstruktur som gör skillnad på heterosexualitet och andra sexualiteter som inte är hetero. Heteronormen dominerar både medvetet och omedvetet allas sätt att förhålla sig till sexualitet, romantik och relationer på. Den genomsyrar medier, skolböcker, filmer, myndigheter och hela vårt samhälle.

Makt handlar bland annat om att en specifik norm står i maktposition över det som inte är eller följer normen och därmed utlöser ett förtryck av de som inte följer den specifika normen.

Vi skapar våra värderingar och fördomar utifrån vad vi som individer och grupper anser vara normen.

Detta gör alla mer eller mindre!

Vad är hbtqia?

Hbtqia är en förkortning vilken innefattar både sexuella läggningar, könsidentitet och könsuttryck.

Förkortningen utläses:

H >>> homosexuell

B >>> bisexuell

T >>> transperson

Q >>> queer

I >>> intersex

A >>> asexuell eller aromatisk

Hbtqia-begreppet används i en svensk kontext där LGBTQIA är den engelska varianten. I vissa länder används dessa begrepp och i andra länder används det andra begrepp.

Hbtqia begreppet är inte nödvändigtvis ett känt begrepp bland alla till exempel nyanlända personer som precis kommit till Sverige eller barn.

Vissa använder andra eller färre bokstäver eller kastar om dem. Till exempel

>>> hbt

>>> hbtq

>>> qtbh

Vad är sexualitet, könsidentitet och könsuttryck?

Sexualitet och könsidentitet eller könsuttryck är inte samma sak!

- Sexualitet handlar om attraktion, sex, relationer och hur en person har romantiska/aromantiska känslor för andra och sig själv. Till exempel som homosexuell, bisexuell, pansexuell, heterosexuell m.m.
- Könsidentitet handlar om hur en definierar sin könsidentitet och hur en identifierar sig i förhållande till kön tex. trans, ickebinär, kille, tjej, genderfluid, queer m.m.
- Könsuttryck handlar om hur en uttrycker sitt kön eller sin könsidentitet. Till exempel genom kläder, smink eller andra attribut.

Homosexualitet

att enbart attraheras av, ha relation med eller ligga med personer av samma kön.

Det finns flera termer idag som beskriver homosexualitet till exempel:

Homo, gay, lesbisk, flata och böj.

Historiskt vet vi mest om homosexualitet som genom skrifter och konst har porträtterats i alla tider och över hela världen.

Världshälsoorganisationen WHO klassificerade homosexualitet som en sjukdom fram till 1990. Olagligt i Sverige fram till 1944. Sverige är fortfarande präglad av homofobi även om många rättigheter har tillkommit.

Samhällsnorm: Press att vara heterosexuell.

Bisexuell

att attraheras av, ha relation med eller ligga med personer som har olika kön och könsidentiteter, killar, tjejer, ickebinära m.fl.

Bisexualitet är en term som oftast används men det kan finnas fler varianter av sexualiteter som definierar det att vara intresserad av flera kön.

Samhällsnorm: press från samhället att ha heterosexuella relationer och press att ha homosexuella relationer i hbtqia-sammanhang.

Pansexualitet

att attraheras av, ha relation med eller ligga med personer som har olika kön och könsidentiteter, killar, tjejer, ickebinära m.fl.

Bisexuella och pansexuella upplever fördomar och hat från både samhället men även inom hbtqia-communityt, vilket leder till psykisk ohälsa och exkludering i en högre utsträckning. Skillnaden mellan pansexuell och bisexuell är att man med pansexuell ofta vill betona att det kan finna fler kön än bara män och kvinnor, och att könstillhörigheten inte påverkar attraktionen.

Samhällsnorm: press från samhället att ha heterosexuella relationer och press att ha homosexuella relationer i hbtqia-sammanhang.

Asexuell

Asexualitet innebär att du inte känner dig attraherad av andra eller inte känner dig intresserad av att ha sex. En del asexuella ser sig också som heterosexuella, bisexuella eller homosexuella. Andra ser asexualitet som sin sexuella läggning.

Olika personer är asexuella på olika sätt. Att vara asexuell och aromantisk kan hänga ihop, men behöver inte göra det.

Vanliga föreställning om asexualitet är att sex och kärleksrelationer är icke-existerande och det kan vara så men det behöver det inte vara!

Samhällsnorm: Press att ha sex och vara intresserad av sex!

Aromantisk

En person som inte blir kär i andra, som inte är intresserad av att ha kärleksrelationer, eller som blir kär i personer eller är intresserad av att ha kärleksrelationer bara under vissa förutsättningar.

Olika personer är aromantiska på olika sätt. Att vara aromantisk och asexuell kan hänga ihop, men behöver inte göra det.

Samhällsnorm: Press att ha en kärleksrelation, skapa familj och ha en partner. Att ha ett liv som en romantisk komedi.

TÄNK PÅ!

Sexualitet kan förändras och utvecklas över en livstid. En person som definerar sig som till exempel heterosexuell under tonåren kan senare identifiera sig som homosexuell, bisexuell, pansexuell, asexuell eller aromantisk.

Könsidentitet och könsuttryck! - Vad är cis, trans och ickebinär?

Ordlista

Cisperson är, lite förenklat, den som inte är transperson. Helt enkelt en person vars kropp, juridiska kön och könsidentitet hänger ihop enligt normen. En person som föddes med snippa och fick "kvinna" registrerat i folkbokföringen och som alltid har sett sig själv som tjej/kvinna är till exempel en cistjej/ciskvinna. Många cispersoner uttrycker sig också – med hjälp av till exempel kläder, hår eller kroppsspråk – på sätt som stämmer överens med det kön man blev tilldelad vid födseln. Cispersonsbegreppet kom till för att beskriva normen. Ordet "cis" är latin och betyder ungefär "på denna sida om". Den som är cis behöver självklart inte använda ordet cisperson om sig själv om den inte vill. Cis har ingenting med ens sexualitet att göra, utan det handlar om könsidentitet. Cis är alltså inte en sexuell läggning.

Cisnorm är den norm som förutsätter att alla är cispersoner och som gör att en kan behöva "komma ut" som transperson. Normen ger cispersoner privilegier eller fördelar som transpersoner kan sakna. Att vara transperson och uppfattas som cisperson är inte detsamma som att ha cisprivilegier, även om det kan vara enklare i många sammanhang att uppfattas som cis.

Transperson är ett paraplybegrepp som syftar till att rymma hela den mångfald av identiteter, grupper och personer som på olika sätt identifierar sig med begreppet trans. Transperson man kalla sig om man bryter mot samhällets normer för kön och könsidentitet. Trans (som i "att vara trans") används med samma betydelse. Gemensamt för transpersoner är att ens könsidentitet och/eller könsuttryck inte stämmer överens med det juridiska kön man blev tilldelad när man föddes och som bestämdes av hur ens kropp såg ut och tolkades då. Begreppet transpersoner inbegriper människor som vill förändra sin kropp och/eller ändra juridiskt kön, personer som inte är vare sig kvinna eller man (till exempel bigender, genderqueer, ickebinär, intergender), människor som använder kläder och andra attribut som brukar anses som typiska för ett annat kön än det man blivit tilldelad och personer som inte vill, kan eller tycker att det är viktigt att definiera sig i fråga om kön. Ordet "trans" kommer från latin och betyder ungefär "på andra sidan av", "bortom" eller "gå över/överskrida". Trans har ingenting med ens sexualitet att göra, utan det handlar om könsidentitet och könsuttryck. Som transperson kan man vara homosexuell, heterosexuell, bisexuell, asexuell eller något annat.

Transkvinna/transtjej innebär att ha en kvinnlig könsidentitet men ha tilldelats det juridiska könet man vid födseln. Ofta upplever transkvinnor eller transtjejer könsdysfori och kan ha behov av könsbekräftande vård. Många använder termen kvinna/tjej om sig själva, utan trans-prefixet.

Transman/transkille innebär att ha en manlig könsidentitet men ha tilldelats det juridiska könet kvinna vid födseln. Ofta upplever transmän eller transkillar könsdysfori och kan ha behov av könsbekräftande vård. Många använder termen man/kille om sig själva, utan trans-prefixet.

Ickebinär kan den person kalla sig som inte är antingen tjej eller kille. Ickebinär är en könsidentitet. Ibland används "ickebinär" som ett paraplybegrepp för olika könsidentiteter som inte följer tvåkönsnormen. Ickebinär betyder inte samma sak för alla som definierar sig som det. Vissa befinner sig mellan eller bortom kategorierna tjej och kille. Många ickebinära är inget kön. En del ickebinära vill förändra kroppen med hormoner och/eller kirurgi, och andra inte.

Könsuttryck handlar om hur man uttrycker sitt kön med hjälp av till exempel kläder, röstläge, hår på huvudet, hår i ansiktet, hår på kroppen eller smink. Normer för könsuttryck varierar över tid och beror också på bland annat var man befinner sig i världen och vilken samhällsklass man rör sig i. Alla har inte det könsuttryck de själva helst skulle vilja ha: till exempel vill en del förändra kroppen med hormoner innan man börjar leva mer enligt sin könsidentitet, eller så kanske det inte är säkert för en person att uttrycka sitt kön på det sätt hen vill.

Sexualitet, könsidentitet och/eller könsuttryck Vad är queer?

Queer kan betyda flera olika saker. När det gäller queer som identitet ("att vara queer") brukar det innebära att bryta mot normer kring kön, sexualitet och/eller relationsform. Queer som identitet är eftersträvan att inga normer ska begränsa ens liv, att inte definera sexuell läggning, kön, könsidentitet och könsuttryck inom de traditionella begreppen.

Queer kan till exempel betyda att vara icke-heterosexuell.

Queer kan också betyda att bryta mot normer kring kön (t.ex. genom könsuttryck eller könsidentitet).

Queer som relationsform kan handla om att vara kär i fler än en person åt gången eller att attraheras av, ha relation med eller ligga med alla typer av personer oavsett kön och könsidentitet.

Queer är aktivism och att organisera sig för att förändra de normer och maktstrukturer som finns när det kommer till kön, sexualitet och relationer, samt att organisera sig för att bryta andra maktstrukturer så som rasism och klassdiskriminering.

Queer är även använt i akademien och är teorier om kön, sexualitet och identiteter i vårt samhälle.

På engelska har "queer" använts som ett skällsord för hbtqia-personer. Queer är inte enbart ett skällsord längre men har tagits tillbaka av queera communityn för att stärka queers och ta tillbaka tolkningsföreträdet.

TIPS!

Det finns fler sexuella läggningar och könsidentiteter inom hbtqia-paralyet. Som ledare eller yrkesverksam inom området kan du kanske inte veta om alla begrepp som finns. Här har vi försökt beskriva de huvudsakliga som används i Sverige ofta i hbtqia-communityt. Använder en deltagare ett begrepp du inte känner till kan du fråga och få svar. Du kan också söka på begreppet själv. Att tillsammans med alla deltagare på mötesplatsen utforska olika begrepp är inte heller en dålig idé.

Vad är intersex?

Att ha en intersexvariation är inte samma sak som att vara transperson. Många blandar ihop trans och intersex. Trans handlar om könsidentitet och/eller könsuttryck, medan intersexvariationer handlar om vissa egenskaper hos ens kropp. En person som har en intersexvariation kan vara cisperson eller transperson.

Intersex är en person som är född med en kropp vars inre och/eller yttre fysiska egenskaper inte stämmer överens med samhällets förväntningar om hur en typisk tjej- eller killkropp ska se ut. Det finns många olika intersexvariationer. Intersexvariationer är en samlingsterm för olika fysiska egenskaper som gör att ens kropp inte enkelt går att könsbestämma enligt samhällets normer för kön.

- Personer kan definieras sig som intersexperson eller en person med intersexvariation.
- En vanlig uppskattning är att 0,5–2 procent av alla barn som föds har någon form av intersexvariation.

Det finns mycket kritik mot att man gör kirurgiska ingrepp på personer som är för unga för att uttrycka vad de vill. Bland annat menar svenska Smer, Statens medicinsk-etiska råd, att man bara ska operera små barn om det finns goda medicinska skäl och inte för att endast "normalisera" utseendet på de yttre könsorganen. Det är, skriver Smer, viktigt att skydda alla barns rätt till kroppslig integritet.

En person med intersexvariation kan också vara transperson och behöva könsbekräftande behandling. Ibland innebär könsbekräftande behandling för personer med intersexvariation att man rättar till behandling som personen redan har fått. Till exempel kan en person som tilldelats könet kille först ha fått behandling med testosteron på grund av sin intersexvariation, för att göra kroppen mer typiskt maskulin. Personen kan senare vilja börja ta östrogen för att få en mer typiskt kvinnlig kropp.

VAD ÄR KÖNSBEKRÄFTANDE VÅRD?

Könsbekräftande vård och behandling kallas den medicinska, sociala och juridiska process som transpersoner kan gå igenom.

För att man ska kunna få en könsdysfori-diagnos behöver man uppfylla vissa krav eller diagnoskriterier. Att man får en diagnos betyder inte att man är sjuk. Istället betyder det att man har ett vårdbehov. Man kan säga att diagnosen är nyckeln till att få offentligt finansierad vård.

Den könsbekräftande vården är tillgänglig för både binära och ickebinära transpersoner. Syftet med könsbekräftande vård är att minska könsdysfori, alltså det lidande och/eller de hinder i vardagen som man kan uppleva om det kön man blev tilldelad när man föddes inte stämmer överens med ens könsidentitet.

En del säger "byta kön" och "könsbyte" i stället för könsbekräftande vård och behandling. Det är missvisande, eftersom en person inte byter kön utan istället förändrar kroppen så att den stämmer bättre överens med hur man känner sig.

Könsbekräftande vård ges till transpersoner som upplever könsdysfori, med syfte att lindra könsdysforin. Innan behandling sätts in utreds personen för att ställa diagnos. Det individuella vårdbehovet avgör vilken behandling som ges.

Vad är pronomen?

Pronomen används när det talas om en individ i tredje person. I samhället som stort används tex. han och hon eller honom och henne. Användandet av dessa pronomen grundas i normen om att samhället består utav två kön, också kallad binärt könssystem, där binär betyder två eller två motsättningar.

Hbtqia-personer bryter mot denna norm genom att ha andra könsidentiteter än man och kvinna eller tjej och kille, och därför finns det andra pronomen hbtqia-personer kan använda om sig själva och andra.

De vanligaste är:

>>> Hen / Henom

>>> Den / Den

>>> Annat

>>> Inget pronomen

>>> Personens namn

Tänk på!

Det viktigaste med att höra begrepp och ungas berättelser om sin identitet är att lyssna på vad unga själva uttrycker utan att döma eller säga emot, och att agera om begrepp blir använda i en negativ kontext som kan skada andra unga hbtqia-personer. Ett bra bemötande grundar sig i att lyssna och ställa öppna frågor utan att förvänta sig ett specifikt svar!

En behöver inte förstå och kunna alla begrepp och ibland kan nya begrepp tillkomma som en aldrig har hört. Det viktiga är alltid att lyssna och sen gå hem och läsa på.

LÄS MER OM KÖNSIDENTITET, KÖNSUTTRYCK OCH KÖNSBEKRÄFTANDE VÅRD PÅ
www.transformering.se

”KOMMA UT”

Att ”komma ut” är olika för alla!

Beroende på personens hemförhållande, relationer, samhället, lokalsamhället och individuella tankar och känslor kan det att ”komma ut” se olika ut och är individuellt. I relation till rådande samhällsnormer om sexualitet, könsidentitet och könsuttryck kan det dock sägas att ”komma ut”-processen för många är en svår och tuff process som innebär att förhålla sig till andras förväntningar och ibland även andras krav.

Det går att skilja på att ”komma ut” för sig själv och att ”komma ut” för andra personer. Oftast har en person redan kommit ut för sig själv innan andra får kännedom om personens sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck. ”Att komma” ut innebär inte att alla vet men att personen själv får bestämma vilka som får veta när hen känner sig trygg. Att komma ut kan även innebära att bli ”outad”, det vill säga att någon annan sprider rykten om att en person är till exempel homosexuell, bisexuell, transperson eller queer. Att bli ”outad” kan få stora konsekvenser för en persons liv och leda till stora utmaningar, hot och hat, och psykisk ohälsa.

Lång eller snabb process

För vissa är det att ”komma ut” en självklarhet och en lättnad. För vissa i tidig ålder och för vissa senare i livet. Vissa har utmaningar men kan ta sig igenom utmaningarna tidigt och snabbt, men för andra är det en svår och lång process. Vissa kommer tidigt till insikt om sin sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck och vissa senare i livet.

Vissa faktorer kan påverka en ”komma ut”-process och vara utmaningar för en person:

- Internaliserad homofobi, bifobi, transfobi och queerfobi kan vara anledning till självhat och lägre självkänsla kring sin egen sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck.
- Hedersförtryck från närstående, familj, lokalsamhälle, samhällsinstitutioner kan vara ett hot och bidra till större utmaningar i en ”komma ut”-process.
- Rädsla för att bli ”outad” eller påkommen kan leda till utmaningar.
- Samhällsnormer och normer inom ett community eller en gemenskap man tillhör kan leda till utmaningar.
- Normer på skolan och i arbetslivet kan leda till utmaningar, till exempel kan gruppträck leda till att en person undertrycker sin identitet vilket kan leda till bland annat psykisk ohälsa.
- Yttre faktorer så som medier, filmer, internet och sociala medier kan ha en inverkan på en persons ”komma ut”-process. Det kan även förekomma nätmobbning som kan vara en bidragande faktor i en persons ”komma ut”-process.

CHECKLISTA ”KOMMA UT” FRÅGOR

- Låt personen du möter själv berätta om sin identitet och definiera sitt pronomen, sin sexualitet, könsidentitet eller sitt könsuttryck.
- Oavsett var i sin ”komma ut”-process ungdomen befinner sig kan det bli traumatiskt och stressande att pressas att ”komma ut” eller definiera sig inför dig eller inför andra. Var öppen, lyhörd och ödmjuk.
- Ha tålamod och peppa personen i hens process. Ge inte råd om vilka hen ska ”komma ut” till, även om hen frågar dig om råd. Du kan inte spå hur detta kommer gå och måste därför istället motivera ungdomen att själv ta ett beslut utifrån hens egna känslor, behov och önskemål. Tips på vad du kan säga:
”du behöver själv att avgöra vad som är rätt för dig men jag kan finnas här och lyssna och ge information”.

HBTQIA-UNGDOMARS LIVSVILLKOR

Hbtqia-ungdomar är i högre grad otrygga i skolmiljön, oftare utsatta för kränkningar och hotfull skolmiljö jämfört med andra unga. När unga upplever skolan som en hotfull miljö är det svårare att fokusera på skolarbetet, och därmed också svårare att klara prov och betygskrav. Detta kan leda till utmaningar i senare skeden av livet med att till exempel ta sig in på arbetsmarknaden, få en egen bostad eller fortsätta till högre studier. Hbtqia-personer har oftare än andra unga varit långtidsarbetslösa.

Var femte homo- eller bisexuell i åldern 16 till 25 år har utsatts för våld av en förälder, partner eller närstående vuxen och 40 procent av transpersoner mellan 15 och 19 år har försökt ta sitt eget liv. Det finns ett tydligt samband mellan unga hbtqia-personers psykiska ohälsa och utsattheten för kränkningar, våld och diskriminering.

Hbtqia-ungdomar riskerar i högre grad fysisk och psykisk ohälsa och har högre risk för suicidförsök. Psykisk ohälsa bland hbtqia-personer kan i högre grad leda till utmaningar gällande droger, självmedicinering och alkohol.

Platser där hbtqia-ungdomar kan få stöd eller hitta en gemenskap är livsviktiga och det behövs fler.

KÄLLOR:
MUCF.SE

TIPS!

Skriv till RFSL Ungdom om det finns ett behov av en ny mötesplats där du bor. Du kan som fritidsledare, kommunarbetare, lärare, bibliotekarie m.m. RFSL Ungdom samarbetar med kommuner för att stötta arbetet för att starta nya mötesplatser för unga hbtqia-personer runt om i Sverige.

Även unga hbtqia-personer kan engagera sig för att påverka sin kommun för att få tillgång till en fysisk mötesplats.

**Skriv till:
info@rfslungdom.se**

CHECKLISTA OM HBTQIA-FRÅGOR

- Jag har koll på de grundläggande hbtqia-begreppen och vet vad de betyder.
- Jag lyssnar på vad unga hbtqia-personer själva säger om sig själva och respekterar deras ord och berättelser utan att döma eller motbevisa.
- Jag ingriper om någon pratar nedvärderande om hur andra identifierar och definierar sig. Genom att till exempel säga "jag förstår att man kan ha bildat sig den uppfattningen då vi lever med många normer och förtryck i samhället, men det är inte ok att döma andra. Här på mötesplatsen är vår huvudregel att vi respekterar allas identiteter utan att ifrågasätta.
- Jag stöttar ungdomar i sin "komma ut"-process genom att lyssna och låta ungdomen komma fram till egna beslut. Jag ska inte kommentera på vad jag tycker de ska göra men istället ställa frågor som ungdomen kan besvara själv. Till exempel "vad känns jobbigt?", "hur tror du det skulle kännas att berätta?", "vill du berätta för alla eller kan du börja med en du litar på?".
- Jag försöker att lära mig allas pronomen.
- Jag vet att jag ska fråga och undersöka nya begrepp när jag inte vet vad begreppen betyder.
- Jag uttalar mig inte om personers sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Jag säger till exempel inte "... men han är ju bög så...", "du som är flata kan du inte berätta mer om det" osv.
- Jag är lyhörd inför ny information och kunskap. Mitt arbete handlar inte om att kunna allt men att ta in och lyssna på det deltagarna säger, peppa dem att dela med sig om sina tankar och reflektioner och att våga uttrycka sig som de vill.
- Jag är nyfiken på vad andra har att berätta och vara ok med att jag inte förstår till hundra procent. Jag ska till exempel inte säga eller tänka "Jag tycker att queer är ett konstigt ord" / "queer fattar jag inte".
- Jag ger inte unga råd om vad de ska göra till exempel i frågor om könsbekräftande vård men stöttar dem i att komma fram till beslut själva, samt hänvisar dem till andra som arbetar med transfrågor. Har ungdomen frågor om trans kan den även skriva till RFSL Ungdoms mejl: info@rfslungdom.se

Intersektionella perspektiv

Intersektionalitet förklarar hur olika normer och maktordningar hänger samman, påverkar och förstärker varandra. En intersektionell analys uppmärksammar hur relationer av överordning och underordning skapas och upprätthålls i samspel mellan samhällskonstruktionerna ras/etnicitet, kön/genus, funktionsvariationer, klass, ålder, sexualitet och religion.

Begreppet belyser också hur olika delar av en personens identitet eller attribut, till exempel hudfärg, sexualitet, kön, religion, funktionsvariation och ålder påverkar människors möjligheter och handlingsutrymme.

Att ha ett intersektionellt perspektiv kan ses som ett verktyg för att förstå och bemöta människor med förståelse och kunna ge ett bra bemötande både som ledare och person.

Hbtqia-personer är inte en homogen grupp där alla är likadana och har liknande erfarenheter. Hbtqia-personer kan också påverkas av andra maktstrukturer såsom rasism, sexism och klassdiskriminering.

EXEMPEL

En queer ungdom som dessutom söker asyl i Sverige och rasifieras som icke-vit, har helt andra behov och erfarenheter än en ung transtjej som uppväxt på landsbygden men som har både uppehållstillstånd i Sverige och är vit. Båda dessa personer drabbas av olika förtryck i samhället. Båda kan bemötas av olika stereotyper, föreställningar och värderingar som påverkar deras liv på olika sätt. På en mötesplats för och med hbtqia-ungdomar är det viktigt att vara medveten om att en trygg mötesplats inte skapas av sig själv för att den är för hbtqia-personer, men att arbeta utifrån ett intersektionellt perspektiv kan bidra till att skapa en tryggare plats.

Ordlista relaterad till intersektionalitet och maktstrukturer

Antisemitism är ett samlande begrepp för hat och fiendtlighet mot judar, med månghundraåriga rötter i Europa. Redan under medeltiden attackerades judar av kristna kyrkan. Förintelsen, folkmordet på över sex miljoner judar under andra världskriget, är det mest extrema uttrycket för antisemitism. Nazisterna såg judarna som ett hot mot den "ariska rasens" överlevnad. I dag har antalet attacker mot judiska institutioner ökat i Europa, och antijudiska slagord har använts vid demonstrationer.

Islamofobi är ett samlande begrepp för fördomar om och fiendtlighet mot islam och muslimer. I dagens Europa betraktas muslimer ofta som en homogen grupp oavsett sin individuella syn på kultur och religion. Negativa idéer om hur muslimer tänker och uppför sig leder till hot, hat, diskriminering och trakasserier.

Funktionshinder är ett hinder som uppstår i mötet mellan individ och miljö. Ett funktionshinder kan vara trappor, svårtillgänglig information eller taskiga attityder. Om du är rullstolsburen och möter en entré med bara trappor uppstår ett funktionshinder. Men om det finns en ramp skapas inget hinder. Enligt det här tankesättet finns funktionshinder bara i miljön och inte hos personer.

Funktionsnormer är normer som talar om specifikt vilken eller vilka funktionsvariationer som är normerande i samhället. Alltså som ses som det "normala" och ofta också eftersträvansvärda i samhället.

Funktionsvariation är ett ord som bland annat Utopia använder för att beskriva den fysiska, psykiska eller kognitiva variation som finns hos människor, utan att värdera variationen som vare sig nedsatt eller fullkomlig, frisk eller sjuk. Bakom ordet finns ett synsätt som säger att det inte bara finns ett enda sätt, eller ett " normalt " sätt, som en människa ska vara eller fungera. Det finns snarare en massa olika variationer på hur en människa kan fungera. En funktionsvariation är alltså något som alla människor har. Det är Utopia som har kommit på ordet funktionsvariation.

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter i livet. I Sverige är jämställdhet ett politiskt mål och betyder att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhet handlar endast om förhållanden som rör kvinnor och män.

Jämlikhet syftar till rättvisa mellan alla grupper av människor i samhället. Jämlikhet utgår ifrån alla människors lika värde oavsett kön, etnicitet, religion, ålder mm.

Klassförtryck handlar om ekonomiska orättvisor som skapas genom det nuvarande samhällets organisering av ekonomiska och sociala resurser. Klass beskriver olika grupper i ett klassamhälle som har olika ekonomiska förutsättningar och makt till exempel en överklass, en medelklass, en arbetarklass och en underklass. Enligt intersektionella teorier kan klassförhållanden och de konsekvenser som klasskillnader leder till, inte skiljas från andra maktordningar såsom kön, etnicitet, funktionalitet, sexualitet och könsidentitet. Ojämlighet utifrån klass kan därför även ses som ett uttryck för flera maktrelationer.

Makt handlar om människors möjlighet att påverka sina liv, andra människor och samhället i stort. Ojämliga maktrelationer och maktstrukturer betyder att människor eller grupper av människor inte ges samma värde, möjligheter, rättigheter och skyldigheter i ett samhälle.

Ras och etnicitet är två begrepp som används för att beskriva föreställda skillnader mellan människor som antas finnas på grund av hur man ser ut eller var man kommer ifrån.

Rasifiering handlar om att dela in människor i olika grupper utifrån bland annat hudfärg, religion, ursprung och nationalitet. Medan till exempel vita svenskar får utgöra normen så rasifieras andra grupper och blir avvikare då de inte utgör vithetsnormen och svensketsnormen.

Rasism är värderingar och maktstrukturer där grupper i samhället eller i världen värderas högre och ges mer makt baserat på bland annat hudfärg, nationalitet, etnicitet, språk religion och trosuppfattning. Man kan till exempel säga att bland annat vithetsnormer, västerländska normer och svensketsnormer kan ligga till grund för rasism.

Tillgänglighet är en förutsättning för att alla ska ha samma möjlighet att delta i ett sam- manhang, oavsett exempelvis funktionsförmåga, språkkunskaper eller sexuell orientering. När undervisning är tillgänglig exkluderas ingen, utan alla kan förstå, delta och känna igen sig.

Sexism är förtryck på grund av en persons kön, könsidentitet eller könsuttryck.

Vithetsnorm är en norm som innebär att det ses som eftersträvansvärt att vara vit. När man betraktas som vit av andra får man ofta fördelar, medan risken att utsättas för diskriminering ökar om man inte är vit. I Sverige är vithetsnormen starkt sammankopplad med förställningar om svenskhet.

KÄLLOR;
RFSLUNGDOM.SE
RFSU.SE
UTOPIA.SE
LEVANDEHISTORIA.SE
INTERFEM.SE

Checklista för intersektionalitet i praktiken

- Läs på om intersektionalitet, samt olika maktstrukturer och hur de samverkar. Gå till exempel en utbildning om antirasism eller läs på egen hand.
- Var öppen för olika personers berättelser och låt dem äga sin egen berättelse utan att applicera normer och värderingar.
- Se över bildmaterial, böcker och annat material på mötesplatsen. Vad berättar de/vad berättar de inte? Bredda representationen genom bild på olika personer med olika ålder, hudfärg, hårfärg, kläder, storlek, längd m.m.
- Bredda utbudet av musik, film och konst. Se också hbtqia-filmer från olika platser i världen. Låt alla välja musik om de vill det.
- Öka kunskapen på mötesplatsen. Ha till exempel temaveckor där ni diskuterar eller uppmärksammar ett tema. Fråga även deltagarna vad de vill öka sin kunskap i.
- Ha koll på vart olika målgrupper kan vända sig vid frågor om inte mötesplatsen kan tillgodose dem.
- Ge inte råd som du inte har fullt koll på. Ge till exempel inte råd om juridiska frågor i asylprocessen men hänvisa istället till RFSL Ungdoms verksamhet Newcomers Youth.
- Ifrågasätt dominanta normer och maktstrukturer. Båda egna och andras.
- Påminn om reglerna på mötesplatsen vid samlingen.
- Leta upp material som ni kan ha framme för deltagare. Mycket material är gratis och kan beställas.
- Bjud in för samarbeten och fråga om de vill hålla en workshop/föreläsning eller liknande på mötesplatsen - bjud in olika.
- Observera vilka som tar mest plats på mötesplatsen och försök få med de i sammanhanget som inte gör det.
- Försök att prata så lite som möjligt om kläder, stil, saker, pengar, bilar, smink och utseende m.m.
- Få feedback av deltagarna. Gör utvärderingar med deltagarna så att brister i intersektionellt arbete kan upptäckas. Ställ frågor som öppnar upp för svar. Till exempel "känner du dig trygg på mötesplatsen", "Är mötesplatsen trygg för alla?", "kan mötesplatsen bli bättre på något av följande: antirasistisk arbete, genusfrågor, tillgänglighet..."

**VILL DU ENGAGERA DIG I RFSL UNGDOM?
SAKNAR DU EN MÖTESPLATS PÅ DIN ORT?
SKRIV TILL ENGAGEMANG@RFSLUNGDOM.SE**

BESÖK WWW.RFSLUNGDOM.SE

RFSL
UNGDOM

